SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1031

av Tomas Brandberg (SD)

En granskning av civilsamhällets finansiering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska genomföra en genomlysning av offentlig finansiering av civilsamhällets organisationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda begreppet ”politiskt oberoende” och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Civilsamhället utgör en viktig pelare i det svenska samhället. Genom enskilda människors ideella engagemang skapas gemenskap, delaktighet och social sammanhållning. Civilsamhället ger människor möjlighet att organisera sig, mötas och bidra till samhällsutvecklingen utifrån sina övertygelser och personliga förutsättningar. Dess betydelse ligger inte enbart i de konkreta insatser som utförs, utan också i de nätverk, den tillit och den gemenskap som växer fram. Det ideella engagemanget är en samhällsresurs som ska värnas och tas tillvara. Civilsamhället ska komplettera, inte ersätta, det offentligas ansvar och insatser.

Samtidigt finns det skäl att uppmärksamma en utveckling där delar av civilsamhället professionaliseras och organiseras på ett sätt som i allt högre grad liknar offentliga

institutioner. Organisationer växer, administrativa strukturer byggs ut och lednings- och kommunikationsfunktioner får en allt större omfattning. En sådan utveckling kan i vissa fall vara motiverad, men den väcker frågor om hur offentliga resurser används och hur organisationernas självständighet påverkas av myndighetsbeslut.

Ett flertal organisationer inom civilsamhället får en betydande andel av sin finansiering från offentliga aktörer, exempelvis genom bidrag från Sida eller andra offentliga finansieringssystem, det vill säga skattemedel. När en organisation blir starkt beroende av offentliga medel finns det anledning att uppmärksamma hur detta beroende påverkar verksamhetens inriktning, prioriteringar och kommunikation.

Offentlig finansiering innebär inte i sig att en organisation saknar oberoende eller integritet. Däremot kan ett omfattande ekonomiskt beroende genom politiskt beslutade bidrag ge upphov till frågor kring begreppet ”politiskt oberoende”.

Dessa frågor blir särskilt relevanta när det finns nära kopplingar mellan organisationer och politiska partier, exempelvis genom styrelserepresentation eller andra organisatoriska band. De aktualiseras också när organisationer som erhåller omfattande offentligt stöd deltar aktivt i den partipolitiska debatten, inte minst i samband med allmänna val. Civilsamhällets organisationer har, liksom andra aktörer i samhället, rätt att delta i den offentliga debatten och uttrycka politiska uppfattningar. Samtidigt finns det anledning att diskutera hur ”politiskt oberoende” ska tolkas och upprätthållas när organisationer har uppenbara kopplingar till politiska partier. Det finns därför skäl att säkerställa att principerna för offentlig finansiering är transparenta och att civilsamhällets självständighet värnas.

Mot denna bakgrund bör regeringen ta initiativ till en genomlysning av statens direkta och indirekta finansiering av civilsamhällets organisationer. En sådan genomlysning bör bland annat belysa omfattningen av det offentliga finansieringsberoendet, hur bidragssystemen är utformade och vilka förutsättningar som finns för att säkerställa mottagande organisationers självständighet och transparens.

Regeringen bör även överväga att se över hur begreppet ”politiskt oberoende” kan definieras och följas upp i dessa sammanhang, med särskild hänsyn till organisationernas finansiering, eventuella politiska kopplingar och deltagande i partipolitiska aktiviteter. En sådan översyn bör genomföras med respekt för grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

Tomas Brandberg (SD)